

Nadania tytułu Honorowego Obywatela Miasta Sokołowa w okresie międzywojennym

W drugiej połowie XIX i na początku wieku XX coraz bardziej powszechne stało się nadawanie godności honorowego obywatelstwa poszczególnych miast i miasteczek galicyjskich. Wyróżnienia te przyznawano wyższym dostojnikom, jakimi byli np. namiestnicy Galicji oraz przedstawicielom władz lokalnych, tj. władz powiatowych i gminnych. Tytuły honorowego obywatela dla wyższych urzędników stanowiły swego rodzaju modę na honorowanie władz, czego najlepszym przykładem są godności honorowego obywatelstwa przyznane namiestnikowi Galicji hrabiemu Agenorowi Romualdowi Gołuchowskiemu. Część tytułów przyznawanych jednak było ludziom zasłużonym dla lokalnego środowiska, burmistrzom czy prezesom organizacji społecznych. Również i w Sokołowie w okresie tym uchwalono pierwsze dyplomy Honorowego Obywatela. W końcu XIX i na początku XX wieku tytułem tym obdarzeni zostali m.in. prezes kolbuszowskiej Rady Powiatowej, poseł do Rady Państwa i Sejmu Krajowego, hrabia Zdzisław Tyszkiewicz oraz wieloletni burmistrz Sokołowa Piotr Podstawski, a także miejscowy notariusz, członek Rady Gminy i prezes sokołowskiego gniazda „Sokoła” Karol Rampelt¹.

W okresie międzywojennym w przynależnym do powiatu kolbuszowskiego Sokołowie przyznano łącznie dziesięć tytułów Honorowego Obywatela Miasta. Pierwsze takie nadanie nastąpiło już w 1919 roku, zaś ostatnie w styczniu roku 1939. Warto również nadmienić, iż zdecydowana większość uchwał o nadaniu honorowego obywatelstwa podjęta została w ostatnich latach poprzedzających wybuch II wojny światowej, tj. w drugiej połowie lat 30. XX wieku. Radni miejscy wyróżnili wówczas godnością Honorowego Obywatela Sokołowa pięć osobistości oraz jedną

¹ A. Dańczak, *Monografia Sokołowa Małopolskiego*, tom I, Sokołów 1990, s. 154.

jednostkę wojskową. W pierwszym dziesięcioleciu II Rzeczypospolitej uchwalono trzy takie wyróżnienia, zaś w pierwszej połowie lat 30. tylko jedno. W tym ostatnim przypadku nie doszło jednak do realizacji uchwały i pamiątkowy dyplom poświadczający honorowe obywatelstwo nie został oficjalnie wręczony.

Spośród wszystkich obdarzonych w okresie międzywojennym tytułem Honorowego Obywatela Sokołowa tylko jedna osoba była rodowitym sokołowianinem. Mowa tu o Janie Ożogu, długoletnim burmistrzu, działaczu ludowym i kandydacie na posła. Wśród wyróżnionych tą godnością przez sokołowskich radnych znalazł się również inny przedstawiciel lokalnego samorządu, mianowicie starosta powiatu kolbuszowskiego Michał Sienkiewicz. Godnym uwagi jest również fakt przyznania honorowego obywatelstwa trzem naczelnikom bądź radcom Sądu Powiatowego w Sokołowie. Oprócz uhonorowania ich pracy na rzecz lokalnej społeczności dostrzec w tym można również podkreślenie znaczenia funkcjonowania w mieście urzędu sądowego, o którego zachowanie zabiegały sokołowskie władze przez cały okres międzywojnia. W latach 1938-1939 radni miejscy uchwalili zaś cztery kolejne tytuły honorowego obywatela dla najwyższych dostojników państwowych i wojskowych, co niewątpliwie miało wydźwięk propagandowy i stanowić miało symboliczne wsparcie władz Polski w obliczu narastającego wówczas zagrożenia ze strony III Rzeszy².

Pierwszym obdarzonym tytułem Honorowego Obywatela miasta Sokołów w omawianym okresie był radca sądowy Kazimierz Albrycht, który wyróżniony został tą godnością na mocy uchwały Rady Gminy z dnia 29 sierpnia 1919 roku. Wniosek, złożony przez ówczesnego zastępcę burmistrza Walentego Pielę, został zaakceptowany jednogłośnie. Równocześnie zobligowano sokołowską Zwierzchność Gminną do przygotowania i wręczenia Kazimierzowi Albrychtowi stosownego dyplomu. Jak podkreślał wnioskodawca uchwały Walenty Piel, tytuł ten miał stanowić dowód „uznania zasług położonych około dobra gminy i ludności”³.

² Inną formą dowodu zaufania lokalnego samorządu do władz państwowych było nazywanie ulic miejskich imieniem najwyższych dostojników państwowych i wojskowych. W Sokołowie, na dwa dni przed wybuchem wojny, radni miejscy powzięli decyzję o przemianowaniu głównej ulicy w mieście, tj. ul. Rzeszowskiej, na ulicę imienia Marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego. Por. Archiwum Państwowe w Rzeszowie [dalej: APRz], Akta Miasta Sokołowa [dalej: AMS], zespół nr 193, Księga Posiedzeń Rady Gminnej 1936-1939 [dalej: Księga 1936-1939], sygn. 30, Protokół spisany z odbytego posiedzenia Rady Miejskiej w dniu 29 sierpnia 1939 roku.

³ APRz, AMS, Księga Uchwał Gminy Wspólnej w Sokołowie 1915-1921 [dalej: Księga 1915-1921], sygn. 25, Protokół posiedzenia Rady Gminnej z dnia 24 sierpnia 1919 roku.

Co warte odnotowania, Kazimierz Albrycht był członkiem Rady Gminnej, która przyznała mu godność Honorowego Obywatela Sokołowa, ale we wspomnianym posiedzeniu, na którym zdecydowano o wyróżnieniu go wspomnianym tytułem, nie uczestniczył⁴. Funkcję radnego miejskiego Kazimierz Albrycht pełnił od listopada 1918 roku do sierpnia 1920 roku. Jego aktywność w pracach Rady nie była jednak zbyt widoczna. Kiedy uczestniczył w pracach Rady, odbyło się łącznie 21 posiedzeń, zaś Kazimierz Albrycht obecny była tylko na trzynastu. Pięciokrotnie zgłaszał wcześniej swą nieobecność na posiedzeniu, zaś trzykrotnie nie uczestniczył w obradach, nie usprawiedliwiając się z nieobecności. Pomimo dość licznych absencji w posiedzeniach Kazimierz Albrycht był wnioskodawcą kilku uchwał zaakceptowanych później przez większość Rady. Na jednym tylko posiedzeniu w dniu 25 lutego 1919 r. akceptację większości radnych znalazły dwa wnioski przez niego złożone. Kazimierz Albrycht piastował także różnorakie funkcje w powoływanych przez Radę Gminy komisjach. Przykładowo, w grudniu 1918 roku powołany został do trzyosobowej komisji mającej zbadać stan majątku i gospodarki gminnej⁵. Zasiadał również w komisji powołanej do sprawdzenia i zamknięcia rachunków gminnych za 1918 rok⁶. Jego praca w sokołowskiej Radzie zakończyła się wiosną 1920 roku, kiedy to przeniesiony został na stałą posadę do Tarnowa, gdzie objął urząd sędziego w tamtejszym sądzie. W kwietniu tegoż roku w jego miejsce do Rady Gminnej powołany został z grona zastępców Andrzej Rzeszutek⁷. Kolejnym, po Tarnowie, miejscem pracy Kazimierza Albrychta był sąd w Tuchowie.⁸

W październiku 1925 roku godnością honorowego obywatelstwa Sokołowa obdarzony został naczelnik sokołowskiego sądu Jan Kukulak. Funkcję naczelnika sądu w Sokołowie pełnił on zaledwie przez trzy lata, niemniej w uznaniu Rady Miejskiej zasługiwał na wpisanie go do grona Honorowych Obywateli Miasta. Impulsem do uhonorowania Jana Kukulaka było zakończenie przez niego pracy w sokołowskim sądzie i zbliżający się tym samym jego wyjazd z miasta. Pierwotnie radni miejscy obradowali tylko nad organizacją uroczystego pożegnania naczelnika Kukulaka. W toku

⁴ W cytowanym protokole z posiedzenia Rady Gminnej odnotowano natomiast, iż jego nieobecność w obradach nie została usprawiedliwiona.

⁵ APRz, AMS, Księga 1915-1921, sygn. 25, Protokół z posiedzenia pierwszej Polskiej Rady Gminnej z dnia 5 grudnia 1918 roku.

⁶ APRz, AMS, Księga 1915-1921, sygn. 25, Protokół z posiedzenia Rady Gminnej z dnia 21 stycznia 1919 roku.

⁷ APRz, AMS, Księga 1915-1921, sygn. 25, Protokół z posiedzenia Rady Gminnej z dnia 24 kwietnia 1920 roku; *Kalendarz sądowy na rok 1930*, Warszawa 1930, s. 80.

⁸ *Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości*, nr 16, Warszawa 1933, s. 257.

dyskusji na przygotowaniu wieczorku pożegnalnego złożono również wnioski o uhonorowanie go tytułem Honorowego Obywatela. Wniosek ten, złożony przez Walentego Pielę, został jednogłośnie zaakceptowany. Do czasu wyjazdu naczelnika Kukulaka z miasta nie udało się jednak przygotować pamiątkowego dyplomu, niemniej specjalnie wybrana przez radnych komisja zdołała przygotować uroczysty wieczór pożegnalny⁹. Ostatecznie dyplom Honorowego Obywatela Miasta Sokołowa został przygotowany i przekazany wiosną roku następnego, tj. 1926. W celu jego przygotowania powołana została specjalna „komisja dyplomowa”, w skład której wszedł burmistrz Jan Ożóg oraz Walenty Piel, dr Maurycy Neufeld i dr Abraham Kamiło. Zgodnie z ustaleniami powyższej komisji na dyplomie zawarto szerokie uzasadnienie nadania tytułu: „Rada Miasta Sokołowa jednomyślną uchwałą z dnia 26 października 1925 r. nadaje W.P. Janowi Kukulakowi, naczelnikowi Sądu Powiatowego w Sokołowie, w uznaniu zasług położonych dla dobra miasta Dyplom Honorowego Obywatela”¹⁰.

Kolejnym przedstawicielem sokołowskiego sądu, który wyróżniony został tytułem Honorowego Obywatela Miasta, był dr Marian Czarnek, obdarzony tą godnością w 1932 roku, podczas specjalnie zwołanego z tej okazji posiedzenia sokołowskiej Rady¹¹. W przypadku tytułu dla Mariana Czarnka nie doszło jednak do wręczenia pamiątkowego dyplomu Honorowego Obywatela. Do tematu tego powrócili sokołowscy radni podczas jednego z posiedzeń Rady Miejskiej w maju 1933 roku, ale większością głosów kwestię realizacji wcześniejszej uchwały z listopada poprzedniego roku zdjęto z obrad. Brak jakiegokolwiek wzmianki w protokołach z kolejnych posiedzeń Rady wskazuje, iż do tematu honorowego obywatelstwa dra Czarnka już nie powrócono i pomimo wcześniejszej uchwały nie doszło do wręczenia uhonorowanemu pamiątkowego dyplomu.

Uchwalenie honorowego obywatelstwa dla dr Czarnka stanowić miało, podobnie jak w przypadku naczelnika sądowego Jana Kukulaka, dowód uznania i podziękowania za jego pracę na rzecz społeczności lokalnej w związku z jego przenosinami do Krosna. W sokołowskim sądzie dr Czarnek pracował od momentu uzyskania aplikacji adwokackiej w 1927

⁹ APRz, AMS, Księga Uchwał Gminy Wspólnej w Sokołowie 1922-1925 [dalej: Księga 1922-1925], sygn. 26, Protokół z posiedzenia Rady Gminnej w dniu 26 października 1925 roku.

¹⁰ APRz, AMS, Księga uchwał Rady Gminnej i Zwierzchności Gminnej w Sokołowie 1926-1931 [dalej: Księga 1926-1931], sygn. 27, Protokół z posiedzenia Zwierzchności Gminnej w dniu 21 marca 1926 roku.

¹¹ APRz, AMS, Protokoły z posiedzeń Rady Gminnej i Zwierzchności Gminnej 1931-1935 [dalej: Protokoły 1931-1935], sygn. 29, Protokół posiedzenia Rady Gminnej spisany dnia 9 listopada 1932 roku.

roku do jesieni 1932 roku, kiedy to objął posadę naczelnika krośnieńskiego Sądu Grodzkiego. Warto nadmienić, iż w okresie od września 1930 roku do wiosny 1932 roku pełnił również funkcję radnego miejskiego. Wybrany do grona radnych został już w trakcie trwania kadencji ówczesnej Rady jako zastępca zmarłego radnego Michała Śmietany. Jego wybór zatwierdzony został podczas posiedzenia Rady Miejskiej w dniu 3 września 1930 roku przez specjalnie w tym celu powołaną trzyosobową komisję, w skład której weszli: ks. Leon Szado, Jakub Schratter oraz Wawrzyniec Jabłoński. Komisja w powyższym składzie przeprowadziła losowanie pomiędzy dwoma zastępcami radnych, którzy uzyskali równą liczbę głosów. W okresie piastowania przez dra Czarneka godności radnego miejskiego Rada odbywała swe posiedzenie dziewiętnastokrotnie. Radny Czarnek uczestniczył w czternastu posiedzeniach, zaś wszystkie jego nieobecności w obradach były wcześniej zgłaszane i usprawiedliwiane. Protokoły z posiedzeń Rady wskazują, iż dr Czarnek był aktywnym radnym, wielokrotnie składał wnioski, które, uzyskując poparcie radnych, przegłosowywane były jako uchwały. Marian Czarnek był również autorem memoriału, jaki sokołowskie władze wystosowały do władz powiatowych w celu ostatecznego uregulowania diet i kosztów podróży powiatowego lekarza weterynarii dojeżdżającego do Sokołowa w celu nadzoru miejscowych targów¹². Zapewne jego doświadczenie w zawodzie adwokackim spowodowało, iż wszedł on również w skład specjalnej komisji powołanej przez Radę do zawarcia ugody z Izaakiem Brinbachem o zapłatę przez niego zaległego czynszu dzierżawy opłat targowych za rok budżetowy 1931/1932¹³. Jego konflikt z ówczesnym burmistrzem, jaki miał miejsce podczas jednego z posiedzeń w sierpniu 1931 roku, dowodzić może, iż był on osobą twardo stojącą przy swoim zdaniu i występującą często z własnymi pomysłami na funkcjonowanie Rady i całego urzędu miejskiego¹⁴. Ostatnim posiedzeniem sokołowskiej Rady, w którym uczestniczył dr Czarnek, było wspomniane posiedzenie,

¹² APRz, AMS, Protokoły 1931-1935, sygn. 29, Protokół posiedzenia Rady Gminnej spisany dnia 4 listopada 1931 roku.

¹³ APRz, AMS, Protokoły 1931-1935, sygn. 29, Protokół posiedzenia Rady Gminnej spisany dnia 8 czerwca 1932 roku.

¹⁴ Przyczyną nieporozumienia było złożenie przez dra Czarneka wniosku, wedle którego burmistrz zobowiązany był do przedstawiania Radzie wszelkiej korespondencji zaadresowanej i dotyczącej Rady Miejskiej. Wzbudziło to sprzeciw burmistrza Dostycha, który twierdził, iż niektóre pisma przekierowuje bezpośrednio do podległych mu urzędników i agend, a Radzie przedstawia tylko i wyłącznie najważniejsze sprawy, zależne od jej decyzji. Na skutek zaistniałej różnicy zdań dr Czarnek opuścił wówczas salę obrad.

na którym oddano mu wyrazy uznania za jego pracę na rzecz miasta poprzez przyznanie mu tytułu Honorowego Obywatela.

Podczas jego pracy w Sokołowie, oprócz posady naczelnika sądu i miejskiego radnego, dr Czarnek pełnił również stanowisko wiceprezesa Związku Strzeleckiego oraz Towarzystwa Szkoły Ludowej. Te same funkcje piastował także później w Krośnie, a w 1938 roku został mianowany członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie. Będąc w Krośnie, pełnił także funkcję radnego w tamtejszej Radzie Miejskiej¹⁵. Przejawiał także aktywność polityczną, czego uwieńczeniem było wybranie go w 1938 roku z listy Obozu Zjednoczenia Narodowego na posła V kadencji Sejmu. Startując z okręgu wyborczego w Sanoku, uzyskał ponad 15 tysięcy głosów. W sejmie zasiadał zaś w Komisji Prawniczej oraz przewodniczył Kołu Parlamentarnemu Posłów Ziem Górskich¹⁶. Po wybuchu II wojny światowej dr Czarnek został aresztowany przez NKWD i okresowo więziony w Mościskach. Po zakończeniu wojny prowadził kancelarię adwokacką w Rozwadowie, a następnie pracował jako adwokat w Krakowie i Rzeszowie, gdzie zmarł w 1967 roku¹⁷.

Jedyny nagrodzony tytułem Honorowego Obywatela sokołowianin, burmistrz Jan Ożóg, był osobą niewątpliwie zasłużoną dla lokalnego społeczeństwa, udzielającą się na wielu płaszczyznach życia społecznego miasteczka, ale równocześnie osobą kontrowersyjną i inspirującą wiele konfliktów i sporów. Posiadał on liczne grono swych zwolenników, ale równocześnie wiele osób nie darzyło go zaufaniem, zarzucając mu częste zmiany poglądów i sympatii politycznych.

Jan Ożóg urodził się w 1874 roku w Sokołowie. Wykonywał zawód kowala, ale równocześnie przejawiał aktywność, działając nie tylko w Radzie Gminy, ale także w komitecie parafialnym, Komitecie Mieszczańskim

¹⁵ M. Drwięga, *Samorząd Gminy Miasta Sanoka 1918-1939*, „Zeszyty Archiwum Ziemi Sanockiej”, nr 8, 2008, s. 59; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, red. J. Majchrowski, Warszawa 1994, s. 257.

¹⁶ „Gazeta Lwowska”, 1938, nr 255, s. 1-2; M. Drwięga, s. 59.

¹⁷ Wartą odnotowania jest również wcześniejsza, tj. przed okresem jego pobytu w Sokołowie, działalność dr Mariana Czarnka. Podczas I wojny światowej Czarnek zgłosił się do Legionów Polskich, ale został z nich zwolniony ze względu na zbyt młody wiek. Ponownie zgłosił się do Legionów w 1916 roku i ponownie został z nich zwolniony ze względu na zbyt słaby stan zdrowia. Po aresztowaniu w Tarnowie przez okres dwóch miesięcy przetrzymywany był w więzieniu Montelupich w Krakowie. Do Legionów zaciągnął się w lutym 1917 roku i służył w 2 pp. do czerwca tegoż roku, kiedy to został odesłany na urlop zdrowotny. W czasie wojny polsko-bolszewickiej ponownie próbował zaciągnąć się do wojska i ponownie, ze względu na stan zdrowia, nie został do niego przyjęty. Studia prawnicze odbył na Uniwersytecie Jagiellońskim, a aplikację adwokacką odbył w Rzeszowie.

Kościół Duchy Świętego oraz w Kasie Stefczyka. W sokołowskiej Radzie Gminnej zasiadał przez cały okres międzywojnia i był jednym z najaktywniejszych radnych. Po wyborze w 1920 roku pierwszej powojennej Rady Jan Ożóg, uzyskując 28 głosów spośród 31 głosujących radnych, wybrany został burmistrzem Sokołowa¹⁸. Urząd ten piastował do lutego 1928 roku, kiedy to Rada Miejska została rozwiązana, a w jej miejsce wprowadzono zarząd komisaryczny. Kontrowersje i konflikty, jakie towarzyszyły jego rządowi w miasteczku, doprowadziły do tego, iż część radnych systematycznie i demonstracyjnie nie uczestniczyła w obradach Rady. W obozie przeciwników burmistrza znalazł się m.in. późniejszy jego następca i były legionista Jan Dostych oraz miejscowy proboszcz ks. Leon Szado. Na skutek częstej absencji w posiedzeniach Rady Miejskiej przeciwników burmistrza Ożoga, na posiedzeniu w dniu 13 października 1923 roku jednogłośnie zatwierdzono dla niego godność Honorowego Obywatela¹⁹. Dowodem zaufania i poparcia radnych głosujących za wyróżnieniem dla burmistrza Ożoga była również dedykacja zawarta na pamiątkowym dyplomie, na którym zapisano, iż jest on dowodem „nadzwyczajny zasług położonych przez niego jako burmistrza miasta dla dobra i rozwoju”²⁰. Z niewyjaśnionych przyczyn cytowany powyżej dyplom nie został burmistrzowi Ożogowi wręczony. W marcu 1926 roku, gdy radni miejscy ponownie przegłosowali godność honorowego obywatela dla naczelnika miejscowego sądu Jana Kukulaka, Jan Ożóg przypomniał, iż uchwała o wyróżnieniu go jako Honorowego Obywatela nie została zrealizowana. Radni miejscy ponowili wówczas uchwałę o nadaniu tegoż tytułu dla Jana Ożoga i uchwalili przygotowanie kolejnego dyplomu oraz oficjalne wręczenie go burmistrzowi²¹.

Po okresie urzędowania komisarza Kajetana Wałęgi funkcję burmistrza miasta objął dotychczasowy oponent Ożoga Jan Dostych, późniejszy poseł z ramienia BBWR. Wraz z odsunięciem Jana Ożoga z funkcji burmistrza władze powiatowe nałożyły na niego zakaz sprawowania funkcji członka Zwierzchności Gminnej przez okres trzech kolejnych lat²². Zasia-

¹⁸ APRz, AMS, Księga 1915-1921, sygn. 25, Protokół spisany w kancelarii Magistratu miasta Sokołowa 31 października 1920 roku w sprawie wyboru naczelnika gminy.

¹⁹ APRz, AMS, Księga 1922-1925, sygn. 26, Protokół z posiedzenia Rady Gminnej dnia 13 października 1923 roku.

²⁰ APRz, Archiwum profesora Andrzeja Dańczaka z Sokołowa Małopolskiego, zespół nr 832, Teka Dańczaka II, Dyplom Honorowego Obywatela Miasta Sokołowa dla pana burmistrza Jana Ożoga.

²¹ APRz, AMS, Księga 1926-1931, sygn. 27 Protokół z posiedzenia Zwierzchności Gminy w dniu 21 października 1927 roku.

²² APRz, AMS, Księga 1926-1931, sygn. 27, Protokół z posiedzenia Rady Przybocznej członków Tymczasowego Zarządu Gminy z dnia 25 lipca 1928 roku.

dający jednak w dalszym ciągu w Radzie Miejskiej Jan Ożóg pozostawał w opozycji do burmistrza i jego zaplecza. Kulminacją sporu było powołanie przez radnych specjalnej komisji, która zająć się miała rozpowiadanyimi przez Ożoga pomówieniami na temat burmistrza Dostycha²³. Ostatecznie Jan Ożóg odwołał swoje pomówienia i do zaskarżenia go do sądu nie doszło. Również i w innych formach aktywności Ożoga zauważyć można liczne konflikty z jego udziałem. Wedle ówczesnego proboszcza sokołowskiego Jan Ożóg postrzegany był jako „sławny w całej okolicy wichrzyciel i agitator”²⁴. Również i w ocenie władz powiatowych z okresu kampanii wyborczej 1930 roku: „Ożóg nie jest lubiany w kołach klerykalnych jako do niedawna ich przeciwnik, a także na ustawiczną zmianę swych przekonań politycznych i manię wiecznego kandydowania”²⁵. W 1935 roku Ożóg był kontrkandydatem Jana Dostycha w wyborach do sejmiku. Kandydujący z listy ludowców Ożóg nie uzyskał jednak szerszego poparcia, zaś jego sokołowski konkurent wybrany został posłem na Sejm IV kadencji. Również i w trakcie prowadzenia kampanii wyborczej dochodziło do wielu incydentów z jego udziałem. Od początku lat dwudziestych Jan Ożóg zasiadał także w Zarządzie Kasy Stefczyka, najpierw jako zastępca przełożonego, zaś od roku 1935 jako przełożony. Funkcję tę piastował do swej śmierci w 1941 roku²⁶. Udzielał się także w pracach Komitetu Mieszczańskiego Kościoła Ducha Świętego, gdzie od 1922 roku pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego, a następnie przewodniczącego²⁷. Pomimo kontrowersji, które budziła działalność i postawa Jana Ożoga, uznanie jednak budzić musi jego zaangażowanie i wieloaspektowa działalność na rzecz miasta.

Jesienią 1937 roku godnością Honorowego Obywatela Miasta obdarzony został przez sokołowskich radnych starosta kolbuszowski Michał Sienkiewicz. Podobnie jak w przypadku naczelników sokołowskiego sądu, impulsem do jego nadania były przenosiny starosty Sienkiewicza na nową posadę. W związku zapowiedzianą zmianą starosty radni miejscy zdecydowali podczas posiedzenia w dniu 18 października 1937 roku

²³ APRz, AMS, Księga 1931-1935, sygn. 29, Protokół z posiedzenia Rady Gminnej spisany dnia 21 grudnia 1932 roku.

²⁴ Archiwum Parafialne w Sokołowie Małopolskim, *Pamiętnik parafii sokołowskiej*, rps, b.s.

²⁵ APRz, Starostwo Powiatowe w Kolbuszowej [dalej: SPK], zespół nr 512, Sprawozdania sytuacyjne, meldunki starostwa 1928-1939 [dalej: Sprawozdania], sygn. 5, Tygodniowe sprawozdanie sytuacyjne za czas od 15 do 22 października 1930 roku.

²⁶ B. Walicki, *Dzieje Banku Spółdzielczego w Sokołowie Małopolskim 1905-2005*, Sokołów Młp. 2005, s. 104-105, 125.

²⁷ Tegoż, *Komitet Mieszczański Kościoła Ducha Świętego w Sokołowie w świetle swoich statutów*, „Rocznik Sokołowski”, nr 12, 2015, s. 158.

o podziękowaniu dotychczasowemu staroście za pracę na rzecz całego powiatu i tutejszej gminy, przyznając mu honorowe obywatelstwo miasta. Na wniosek Zarządu Miejskiego, popartego przez radnego Jana Ożoga i Jana Bazyłskiego, tytuł ten został jednogłośnie zaakceptowany. Do realizacji uchwały upoważniono Zarząd, który to m.in. miał przygotować pamiątkowy dyplom i pokryć związane z tym koszty. Radni zadecydowali również, aby uczestniczyć w uroczystościach pożegnania starosty, które odbyć się miały następnego dnia, tj. 19 października w Kolbuszowej²⁸.

Michał Sienkiewicz kierował pracami Starostwa Powiatowego w Kolbuszowej przez cztery i pół roku. Do Kolbuszowej przybył w maju 1933 roku z Mościsk, gdzie również sprawował urząd starosty. W jego miejsce do Mościsk skierowany został jego poprzednik na urzędzie w Kolbuszowej starosta Jan Pamiankowski²⁹. Jesienią 1937 roku, na mocy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych, Michał Sienkiewicz przeniesiony został na posadę starosty przeworskiego. Jego miejsce w starostwie kolbuszowskim zajął dotychczasowy wicestarosta w Sokalu Jan Scherff³⁰. Godnym odnotowania wydają się również fakt przyznania Michałowi Sienkiewiczowi, w okresie jego urzędowania w Kolbuszowej, Złotego Krzyża Zasługi za działalność w administracji publicznej. Wręczenie wyróżnienia odbyło się w dniu święta niepodległości w 1936 roku³¹.

Największą liczbę nadań tytułu Honorowego Obywatela Sokołowa odnotowano w ostatnich kilkunastu miesiącach poprzedzających wybuch II wojny światowej. Wiosną 1938 roku tytułem tym wyróżniono rzeszowski 17 pułk piechoty, noszący nieformalną nazwę pułku „Ziemi Rzeszowskiej”, nazwa ta bowiem nie została nigdy oficjalnie zatwierdzona.

Formacja ta wywodzi się z pułków piechoty „Ziemi Rzeszowskiej” organizowanych w Rzeszowie w listopadzie 1918 roku. Z początkiem 1919 roku 1 pp. „Ziemi Rzeszowskiej” przemianowano pierwotnie na 14 pp., zaś w lutym tegoż roku ostatecznie na 17 pp. Podczas kampanii ukraińskiej w 1919 roku jego żołnierze walczyli na terenie Małopolski Wschodniej i Wołynia. W 1920 roku zajmował pozycje pod Berezyną, by następnie wycofać się pod Warszawę i brać udział w ofensywie znad Wieprza, a w jesieni tegoż roku kontynuować walki pod Lwowem. W grudniu pułk powrócił do Rzeszowa, gdzie zajmował koszary im. Sobieskiego przy ulicy Langiewicza, koszary im. Kilińskiego przy pl. Kilińskiego oraz koszary im. L. Li-

²⁸ APRz, AMS, Księga 1936-1939, sygn. 30, Protokół spisany z odbytego posiedzenia Rady Miejskiej w dniu 18 października 1937 roku.

²⁹ „Gazeta Lwowska”, 1937, nr 124, s. 3.

³⁰ „Gazeta Lwowska”, 1937, nr 223, s. 2.

³¹ „Wschód”, 1936, nr 30, s. 5.

sa-Kuli przy ulicy Lwowskiej. Pułk stanowił część składową jarosławskiej 24. Dywizji Piechoty. We wrześniu 1939 roku został przydzielony do armii „Karpaty” i skierowano pod Dunajec. W dniu 12 września 1939 roku pułk został okrążony i rozbity w Borownicy koło Birczy. Zginął wówczas dowódca pułku pułkownik dyplomowany Beniamin Kotarba³².

Z rzeszowskim 17 pp. związany był przez szereg lat Władysław Ciepielowski, sokołowski legionista i jeden z organizatorów Komendy Miejskiej Wojska Polskiego pełniący funkcję straży bezpieczeństwa w rodzinnym mieście w listopadzie 1918 roku. Władysław Ciepielowski służył w tymże pułku w okresie od 1919 do 1934 roku. W czasie służby w Rzeszowie zyskiwał kolejne awanse od stopnia podporucznika do stopnia majora. Po uzyskaniu stopnia majora w 1928 roku pełnił funkcję Komendanta Obwodu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w Rzeszowie do roku 1934, kiedy to przeniesiony został do Korpusu Ochrony Pogranicza „Czortków”. W dziejach rzeszowskiego pułku zapisał się również jako autor pierwszych opracowań dotyczących historii jednostki, które ukazały się drukiem w 1924 i 1928 roku³³. Dzięki staraniom mjr Ciepielowskiego uroczystość odsłonięcia w Sokołowie pomnika Matki Bożej, stanowiącego wotum za odzyskaną niepodległość, została uświetniona występem orkiestry wojskowej oraz obecnością kompanii honorowej 17 pp. Sam mjr Władysław Ciepielowski, jako przedstawiciel rzeszowskiego garnizonu wojskowego, był jednym z mówców przemawiających ze stopni udekorowanego pomnika³⁴.

Oficjalnego zatwierdzenia honorowego obywatelstwa dla 17 pp dokonano podczas obrad Rady Miejskiej w dniu 28 maja 1938 r. Wniosek został uchwalony jednogłośnie, podobnie jak kolejna uchwała, na mocy której zadecydowano przekazać datek w wysokości 100 złotych na karabin maszynowy dla 17 pp³⁵. Podobne datki wyasygnowały także inne gminy powiatu kolbuszowskiego. Wręczenie dyplomu honorowego obywatelstwa odbyło się podczas przypadającego w dniu 5 czerwca 1938 r. święta pułkowego, będącego zarazem jubileuszem 20-lecia powstania jednostki.

³² J. Majka, *Dzieje 17 pułku piechoty*, Rzeszów 2009, s. 17-18 i nn.

³³ Por. *Jednostki 17 pułku piechoty wydana z okazji wręczenia sztandaru 17 pp i święta pułkowego*, Rzeszów 1924; W. Ciepielowski, *Zarys historii wojennego 17-go pułku piechoty*, Warszawa 1929.

³⁴ Ł. Ożóg, *Pułkownicy w rodzie Ciepielowskich*, w: *Ciepielowscy z Dzikowca*, red. M. Piórek, Dzikowiec-Rzeszów 2015, s. 80-90; tegoż, *Podpułkownik Władysław Ciepielowski, „Z przeszłości Rzeszowa”*, tom V, Rzeszów 2014, s. 157-161.

³⁵ APRz, AMS, Księga 1936-1939, sygn. 30, Protokół spisany z odbytego posiedzenia Rady Miejskiej w dniu 28 maja 1938 roku.

Ponieważ wręczenia dyplomu dokonano podczas wspomnianego święta, zachowały się szersze sprawozdania z tejże uroczystości.

Obchody rocznicowe odbyły się w Kolbuszowej i trwały przez dwa dni, tj. 4 i 5 czerwca. 17 pp przybył marszem do Kolbuszowej w dniu 4 czerwca witany na granicy powiatu przez ówczesnego starostę Jana Scherffa i miejscową ludność. Również w samej Kolbuszowej tłum mieszkańców, w tym dzieci szkolne rzucające kwiaty, powitały żołnierzy rzeszowskiej piechoty. Po przybyciu na stadion w Kolbuszowej, w godzinach wieczornych odbył się apel poległych ku pamięci byłych żołnierzy 17 pp. Uroczystości następnego dnia rozpoczęła msza św. koncelebrowana na kolbuszowskim stadionie przez ks. biskupa Edwarda Komara z Tarnowa. We mszy św. i późniejszych uroczystościach uczestniczyli mieszkańcy całego powiatu i ościennych miejscowości w liczbie szacowanej na około 10 tysięcy. W obchodach udział wzięli również: dowódca piechoty dywizyjnej 24 DP płk Bolesław Schwarzenberg-Czerny, który reprezentował także Dowództwo Okręgu Korpusu nr X w Przemyślu, przedstawiciel Komendanta Głównego Związku Strzeleckiego nr X i Kierownika Okręgowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego mjr Stanisław Franciszek Kopeć oraz dowódca 20 p.uł. płk Andrzej Kunachowicz. W obchodach święta pułkowego brali ponadto udział przedstawiciele wszelkich władz i urzędów oraz organizacji społecznych działających na terenie powiatu. Po zakończonej eucharystii, połączonej z okolicznościowym kazaniem wygłoszonym przez biskupa Komara, odbyło się uroczyste wręczenie dwóch ciężkich karabinów maszynowych wraz z wózkami i końmi, które zakupione zostały ze składek przeprowadzonych na terenie całego powiatu kolbuszowskiego. Następnie na ręce dowódcy 17 pp. płk Stanisława Siudy złożony został dyplom Honorowego Obywatelstwa Sokołowa oraz podobne wyróżnienie wręczone przez burmistrza Kolbuszowej i wójtów innych gmin powiatu. Uroczystości zakończyła defilada oraz wręczenie pamiątkowych odznak pułkowych. Wśród wyróżnionych znalazł się m.in. proboszcz sokołowskiej parafii ks. dziekan Ludwik Bułaga³⁶.

Ostatnie cztery nadania tytułu Honorowego Obywatela Sokołowa w okresie międzywojennym dotyczyły najwyższych państwowych dostojników³⁷. Odczytać to można jako symboliczne wspieranie i poparcie władz państwowych w sytuacji rosnącego zagrożenia ze strony niemieckiej III Rze-

³⁶ APRZ, SPK, Sprawozdania, sygn. 5, Meldunek nr 128/38 z dnia 4, 5 i 6 czerwca 1938 roku; „Zew Rzeszowa”, 1938, nr 18, s.140.

³⁷ Ponieważ powszechnie znane są ich życiorysy, autor zrezygnował z przybliżania ich sylwetek, a skupił się tylko na okolicznościach przyznania im honorowego obywatelstwa Sokołowa.

szy. Jesienią 1938 roku honorowym obywatelem Sokołowa został premier dr Felicjan Sławoj-Składkowski. Uchwała podjęta została na posiedzeniu Rady w dniu 29 września, jednogłośnie poprzez powstanie, co stanowić miało dowód uznania „za Jego niestrudzoną i owocną pracę dla dobra Państwa oraz tutejszego miasta”³⁸. Wręczenia dyplomu Honorowego Obywatela dokonała specjalnie w tym celu wydelegowana do Warszawy reprezentacja sokołowskiej Rady Miejskiej. Warto dodać, iż niewiele później, bo w dniu 26 października 1938 r. premier Sławoj-Składkowski wizytował gminy powiatu kolbuszowskiego, przyznając każdej z nich subwencję na zakładanie kas bezprocentowych w celu wsparcia drobnego przemysłu i handlu. Ponadto premier przekazał do każdej gminy aparat radiowy oraz zestawy książek na cele biblioteczne³⁹.

Ostatnie trzy godności honorowego obywatelstwa przyznano na pierwszym posiedzeniu Rady Miejskiej w 1939 roku. Na specjalnie w tym celu zwołanej sesji w dniu 5 stycznia 1939 r. radni zadecydowali o nadaniu tytułów dla prezydenta prof. Ignacego Mościckiego, marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego oraz wicepremiera i Ministra Skarbu Eugeniusza Kwiatkowskiego. Jak uzasadniono, uchwała ta podjęta została jednogłośnie poprzez powstanie „w poczuciu głębokiej wdzięczności za utworzenie Centralnego Okręgu Przemysłowego i wcielenie do tegoż Powiatu Kolbuszowskiego”⁴⁰. W dniu 17 stycznia uchwałę sokołowskiej Rady przekazano staroście kolbuszowskiemu Janowi Scherffowi.

Tytuły honorowego obywatelstwa przyznawano również w okresie powojennym. Wśród wyróżnionych znaleźli się ludzie wywodzący się z Sokołowa i zasłużeni dla tego miasteczka. Jako przykład można podać tu tytuł nadany w 1946 roku księdzu profesorowi Szczepanowi Szydelskiemu z okazji 50. rocznicy jego święceń kapłańskich⁴¹. Równie zasłużony dla lokalnej społeczności był dziejopis Sokołowa Andrzej Dańczak, któremu przyznano tytuł Honorowego Obywatela w czerwcu 1964 roku, w trakcie trwania obchodów 400-lecia miasta Sokołowa, które zorganizowane zo-

³⁸ APRz, AMS, Księga 1936-1939, sygn. 30, Protokół spisany z odbytego posiedzenia Rady Miejskiej w dniu 29 września 1938 roku.

³⁹ APR, SPK, Sprawozdania, sygn. 5, Sprawozdanie z zakresu społeczno-politycznego za miesiąc październik 1938 roku.

⁴⁰ APRz, AMS, Księga 1936-1939, sygn. 30, Protokół z odbytego posiedzenia Rady Miejskiej w dniu 5 stycznia 1939 roku.

⁴¹ APRz, Zarząd Miejski w Sokołowie Małopolskim 1944-1950, zespół nr 334, Księga Uchwał Miejskiej Rady Narodowej w Sokołowie Małopolskim, sygn. 3, Protokół z posiedzenia Miejskiej Rady Narodowej odbytego w Sokołowie Młp. dniu 15 lutego 1946 roku.

stały pod szyldem obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego⁴². W okresie powojennym równie często nadawano tytuły honorowego obywatelstwa dla ówczesnych dygnitarzy państwowych i partyjnych. Jako przykład podać można nadanie tejże godności Przewodniczącemu Wojewódzkiej Rady Narodowej Michałowi Ostrowskiemu, który odebrał tytuł „zasłużonego” dla miasta wspólnie z Andrzejem Dańczakiem w 1964 roku.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Państwowe w Rzeszowie:

Akta Miasta Sokołowa (zespół nr 193):

- Księga uchwał gminy wspólnej w Sokołowie 1915-1921, sygn. 25,
- Księga uchwał gminy wspólnej Sokołowie 1922-1925, sygn. 26,
- Księga uchwał Rady gminnej i Zwierzchności gminnej w Sokołowie 1926-1931, sygn. 27,
- Protokoły z posiedzeń Rady gminnej i Zwierzchności gminnej 1931-1935, sygn. 29,
- Księga posiedzeń rady gminnej 1936-1939, sygn. 30,

Archiwum profesora Andrzeja Dańczaka z Sokołowa Małopolskiego (zespół nr 832):

- Teka Dańczaka II, sygn. 33,

Starostwo Powiatowe w Kolbuszowej (zespół nr 512):

- Sprawozdania sytuacyjne, meldunki starostwa 1928-1939, sygn. 5,

Archiwum Parafialne w Sokołowie Małopolskim:

Pamiętnik parafii sokołowskiej

Opracowania zwarte

Ciepielowski W., *Zarys historii wojennego 17-go pułku piechoty*, Warszawa 1929

Dańczak A., *Monografia Sokołowa Małopolskiego*, tom I, Sokołów 1990

Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej, red. Majchrowski J., Warszawa 1994

Majka J., *Dzieje 17 pułku piechoty*, Rzeszów 2009

⁴² APRz, Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Sokołowie Małopolskim 1950-1972, zespół nr 358, Protokoły z sesji Miejskiej Rady Narodowej w Sokołowie Małopolskim w 1964 roku, sygn. 11, Protokół z uroczystej wspólnej sesji Powiatowej Rady Narodowej i Miejskiej Rady Narodowej odbytej w Sokołowie Młp. w dniu 21 czerwca 1964 roku.

Ożóg Ł., *Podpułkownik Władysław Ciepielowski*, „Z przeszłości Rzeszowa”, tom V, Rzeszów 2014

Ożóg Ł., *Pułkownicy w rodzie Ciepielowskich*, w: *Ciepielowscy z Dzikowca*, red. Piórek M., Dzikowiec-Rzeszów 2015

Walicki B., *Dzieje Banku Spółdzielczego w Sokołowie Małopolskim 1905-2005*, Sokołów Młp. 2005

Wydawnictwa ciągłe

Drwięga M., *Samorząd Gminy Miasta Sanoka 1918-1939*, „Zeszyty Archiwum Ziemi Sanockiej”, nr 8, 2008

„Gazeta Lwowska”, 1937, 1938

Jednodniówka 17 pułku piechoty wydana z okazji wręczenia sztandaru 17 pp i święta pułkowego, Rzeszów 1924

„Wschód”, 1936

Walicki B., *Komitet Mieszczański Kościoła Ducha Świętego w Sokołowie w świetle swoich statutów*, „Rocznik Sokołowski”, nr 12, 2015

Summary

Bestowing the title of Honorary Citizenship of Sokołów in the interwar period

Bestowing the first title of Honorary Citizenship of Sokołów took place at the end of the 19th century. Among those honoured with this dignity was Count Zdzisław Tyszkiewicz, the president of the Kolbuszowa Poviát Council, the member of the Council of State and the Diet of the Kingdom of Galicia and Lodomeria. At the beginning of the 20th century, the Honorary Citizenship was bestowed on the long-standing members of the Commune Council of Sokołów: Piotr Podstawski and Karol Rampelt. The article presents the circumstances of awarding successive titles of Honorary Citizenship of Sokołów in the interwar period. Within two decades, the Sokołów Council bestowed ten such titles. Among the honoured were the representatives of local authorities, the heads of the Sokołów court and the highest state and military dignitaries. Honorary Citizenship was also bestowed on the 17th Infantry Regiment stationed in Rzeszów.

Keywords: Sokołów Małopolski, Honorary Citizenship, the Second Republic of Poland

Słowa kluczowe: Sokołów Małopolski, honorowi obywatele, II Rzeczpospolita